

OVLANANOST VJEŠTINOM PISANJA NA ENGLESKOME JEZIKU NA KRAJU OSNOVNOŠKOLSKOG I SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA KOD HRVATSKIH UČENIKA

Lovorka Zergollern-Miletić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

***Sažetak** -Članak opisuje ciljeve, metodologiju i rezultate istraživanja vještine pisanja na engleskom kao stranom jeziku, koje je provedeno u sklopu projekta Engleski jezik u Hrvatskoj (130514).*

Cilj istraživanja bio je utvrditi stupanj ovladanosti vještinom pisanja kod hrvatskih učenika engleskoga kao stranog jezika na kraju osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga obrazovanja – dostižu li učenici razine ovladanosti predviđene i zadane nacionalnim kurikulumom: razinu A2 u osnovnoj školi i razinu B1 u srednjoj školi. Rezultati su pokazali da su učenici dostigli te razine. Rezultati istraživanja također su pokazali da na uspješnost u pisanju, najsloženijoj od jezičnih vještina, utječe vremensko ztrajanje učenja, intenzitet (broj sati) učenja engleskog jezika (samo kod učenika srednje škole), učenje drugih stranih jezika (prije svega njemačkog) te uporaba Interneta. Pokazalo se da je uspješnost učenica osnovne i srednje škole na testu pisanja veća od uspješnosti učenika. Ukupni uspjeh iz engleskog jezika u skladu je s uspjehom učenika na testu pisanja. Pisanje je najbolji prediktor ocjene iz engleskog jezika. Uz rezultate i komentare rezultata ponuđeni su prijedlozi za daljnje istraživanje.

***Cljučne riječi:** osnovne škole, razina A2, razina B1, srednje škole, vještina pisanja*

UVOD

Pisanje je jedna od četiriju vještina koje se usvajaju pri učenju jezika, bilo materinskog bilo stranog. Pisanje je, kao i govorenje, produktivna vještina. U poučavanju engleskog kao stranog jezika ono je dugo bilo zanemarivano. O to-

me npr. nalazimo potvrdu u Carter i Nunan (2001). Autori ističu kako se pisanje, sve do sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća, nije smatralo vještinom kojoj bi trebalo posvetiti posebnu pozornost, već je bilo tek pomoćna vještina. Drugim riječima, pisalo se da bi se vježbala gramatika, odgovaralo na pitanja o nekom tekstu, a pisali su se i diktati.

Početak osamdesetih godina prošloga stoljeća ojačala je svijest o tome da bi se i u poučavanju engleskoga kao stranog jezika trebalo poraditi na razvijanju vještine pisanja kao stvaranja teksta. U početku su se teoretičari i praktičari oslanjali na teoriju i praksu onih koji su pisanju poučavali izvorne govornike engleskog jezika. Devedesete svjedoče o porastu zanimanja za istraživanjem fenomena poučavanja stranih govornika pisanju sastavaka na engleskom jeziku. Objavljen je velik broj naslova, od onih teoretskih do onih koji donose praktične naputke za rad u nastavi. Teoretska literatura ukazuje na važnost oslanjanja na pragmatiku, analizu diskurza i sociolingvistiku (Carter i Nunan, 2001; Celce-Murcia i Olshtain, 2000). Od praktičnih knjiga, L. G. Alexanderova *Essay and letter writing* (1965), kao i *Writing Tasks* Davida Jollyja (1984), postale su nezaobilazni naslovi pri poučavanju pisanja. Danas se pisanje na engleskom jeziku poučava na svim razinama. Najvišom se razinom mogu smatrati kolegiji namijenjeni studentima engleskog jezika, tj. poučavanje akademskog pisanja na engleskom jeziku.

Suvremeni se znanstvenici bave proučavanjem procesa pisanja na stranom jeziku na četiri razine (Leki, 2002):

1. na razini stvaranja teksta i poučavanja pisanja;
2. na razini kognitivnih procesa koji se zbivaju pri pisanju na stranom jeziku;
3. na razini pisanja na stranom jeziku kao zasebne discipline;
4. na razini sociopolitičkih tema koje su danas sve prisutnije u pisanju na stranom jeziku, što u velikoj mjeri uključuje proučavanje pojedinih kultura.

Velik je problem pri ocjenjivanju pisanja odlučiti što zapravo znači dobro pisati, što je dobar tekst. U ocjenjivanju teksta moraju se uzeti u obzir jezične pogreške, kontrastivna retorika (stilistika), čitateljevo razumijevanje teksta i ocjena koju tekstu daje stručni ocjenjivač. U proteklih dvadesetak godina najbrojnije su rasprave bile o tome koliko se pozornosti treba pridavati jezičnim pogreškama (Ferris, 1999; Truscott, 1996 – prema Leki, 2002).

U skladu s razvojem svijesti o nužnosti poučavanja pisanja, kao i drugim spoznajama u vezi s poučavanjem stranih jezika, Vijeće Europe sačinilo je upute za učenje, poučavanje i ocjenjivanje znanja stranih jezika (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment* (2001)). U našem smo projektu¹, vodeći računa o tim uputama, utvrdili kriterije za ocjenji-

1 Radi se o projektu broj 130514 *Engleski jezik u hrvatskoj*. Detaljnije o njemu vidi u prilogu J. Mihaljević Djigunović i V. Bagarić u ovome broju časopisa.

vanje zadataka kojima je ispitivana vještina pisanja na engleskom jeziku. Kao i zadatci, tako su i kriteriji bili različiti za učenike 8. razreda osnovne škole od onih za učenike 4. razreda srednje škole.

Učenici 8. razreda osnovne škole trebali bi dostići razinu A2. Što se tiče pisanja, to znači da njihova kompetencija mora uključivati mogućnost pisanja kratkih jednostavnih bilježaka i poruka koje se tiču njihovih neposrednih potreba. Osim toga, moraju biti sposobni napisati jednostavno pismo osobne prirode, npr. zahvalu.

Učenici četvrtog razreda srednje škole trebali bi dostići razinu B1, koja, kada je pisanje u pitanju, uključuje sposobnost pisanja jednostavnog, no povezanog teksta o temi koja uključuje učenikov osobni interes. Ti bi učenici također trebali bez problema pisati osobna pisma u kojima bi opisivali događaje iz svoga života i svoje dojmове.

CILJ ISTRAŽIVANJA

U ovom smo istraživanju željeli utvrditi stupanj ovladanosti vještinom pisanja kod hrvatskih učenika engleskoga kao stranoga jezika na kraju osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga obrazovanja. Željeli smo vidjeti dostižu li oni razine ovladanosti predviđene i zadane nacionalnim kurikulumom: razinu A2 u osnovnoj školi i razinu B1 u srednjoj školi.

Zanimalo nas je, također, postoje li razlike u uspješnosti u pisanju s obzirom na spol, intenzitet i trajanje učenja, učenje engleskoga jezika izvan škole, učenje drugih stranih jezika uz engleski te uporabu Interneta. Smatrali smo da bi bilo zanimljivo vidjeti kolika je uloga uspješnosti u pisanju u odnosu na sveukupan uspjeh u učenju engleskog jezika.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Uzorak

U testiranju vještine pisanja sudjelovalo je 1716 ispitanika, od toga 1306 osnovnoškolaca i 410 srednjoškolaca.

Instrumenti

Kao instrumenti za mjerenje ovladanosti vještinom pisanja poslužili su nam testovi koje je izradio tim mađarskih stručnjaka (detaljnije o testovima korištenima u projektu 'Engleski jezik u Hrvatskoj' vidi u prilogu J. Mihaljević Djigunović i V. Bagarić u ovome broju časopisa).

Test pisanja za učenike 8. razreda sastojao se od jednog zadatka koji je sadržavao vizualni element - dvije naizgled identične slike, upute i prostor za pisanje. Od ispitanika se tražilo da u 20 jednostavnih ili 10 složenih rečenica opišu razlike među slikama. U uputama su, također, spomenuti predmeti i osobe koje su povezane s razlikama na slikama, pa tako ispitanici nisu morali sami otkrivati u kojih se deset detalja slike razlikuju. Riječ je o zadatku otvorenoga tipa koji omogućuje ispitivanje relativno širokog raspona kompetencija: gramatičke, tekstne, funkcionalne i sociolingvističke (detaljnije o ovim kompetencijama vidi u prilogu V. Bagarić i J. Mihaljević Djigunović u ovome broju časopisa).

Test pisanja za učenike 4. razreda srednje škole sastojao se od jednog zadatka otvorenoga tipa. Zahtijevao je od ispitanika da u otprilike 150 riječi predlože u pismu jednom časopisu svog najboljeg prijatelja/svoju najbolju prijateljicu za prijatelja/prijateljicu godine. Riječ je o natječaju kao verbalnom poticaju za pisanje.

U tekstu su zapravo trebali odgovoriti na ova navedena pitanja:

- a) tko je ta osoba
- b) kako izgleda
- c) čime se bavi
- d) zajednički doživljaj
- e) zašto bi ta osoba trebala dobiti nagradu.

I ovaj je zadatak omogućio ispitivanje širokog raspona kompetencija (gramatičke, tekstne, funkcionalne i sociolingvističke).

Postupak

Zadatak pisanja za oba poduzorka bio je dio zajedničkog 'paketa' testa slušanja i pisanja, a rješavao se nakon zadataka slušanja. Testiranje je provedeno tijekom redovite nastave engleskoga jezika.

Kako je riječ o testu koji podrazumijeva subjektivnu procjenu postignuća, za ocjenjivanje sastavaka koristili smo se analitičkim ljestvicama. Kao i testove, i te su ljestvice izradili mađarski stručnjaci.

Pri ocjenjivanju uspješnosti pisanja na engleskom jeziku ocjenjivala su se četiri elementa: 1) razina izvršenja zadatka, 2) upotrijebljeni vokabular, 3) uporaba gramatike, tj. utjecaj gramatičkih i pravopisnih pogrešaka na kvalitetu i razumljivost teksta te 4) tekst kao cjelina, tj. koliko je dobro ili loše strukturiran.

Sastavke su ocjenjivali prethodno obučeni ocjenjivači. Obuka ocjenjivača osnovnoškolskih sastavaka provedena odvojeno od obuke ocjenjivača srednjoškolskih sastavaka.

Kriteriji za ocjenjivanje uspješnosti pisanja prikazani su u tablicama 1 i 2.

Tablica 1: Kriteriji za procjenu uspješnosti na testu pisanja (8. razred osnovne škole)

	Razina izvršenja zadatka	Vokabular	Gramatika/razumljivost	Tekst kao cjelina
7-8	U tekstu se govori o 9 do 10 stvari bitnih za slike A i B. Tekst se osvrće na obje slike.	Bogat i dobar izbor vokabulara koji odgovara kontekstu.	Cijeli tekst razumljiv; pokoja gramatička ili pravopisna pogreška dovodi do nerazumijevanja.	Dobra struktura: odvojene različite stvari. Rečenice logično povezane. Složene rečenice. Više od tri tipa rečenica.
5-6	Govori se o 7-8 bitnih, ili 9-10 manje bitnih stvari. Tekst je o obje slike.	Širok raspon, većinom odgovara kontekstu.	Pokoja pogreška, no tekst je razumljiv.	Rečenice povezane, no tekst je slabije povezan. Najmanje tri tipa rečenica.
3-4	Govori se o 5-6 bitnih, ili o 7-8 djelomice bitnih stvari. Tekst je o obje slike.	Dobar izbor vokabulara, većinom odgovara kontekstu.	Nekoliko osnovnih pogrešaka, ali tekst je većinom razumljiv.	Nanizane rečenice (jedan do dva tipa).
1-2	Govori se o 2-3 bitne stvari, ili o više manje bitnih. Govori se ili o slici A ili B.	Skučen vokabular, ili često neprikladan.	Mnogo osnovnih pogrešaka. Samo je dio teksta razumljiv.	Ponavlja se isti tip rečenice.
0	Nema teksta. Nekoliko riječi ili rečenica nebitnih za sliku. Nečitljiv. Tekst nema veze sa zadatkom.	Vrlo skučen i neprikladan vokabular.	Tekst je nerazumljiv zbog gramatičkih i/ili pravopisnih pogrešaka.	Nema strukture. Nerazumljiv.

Kao što se iz Tablice 1 može zaključiti, najveći broj mogućih postignutih bodova bio je 32.

Tablica 2: Kriteriji za procjenu uspješnosti na testu pisanja (4. razred srednje škole)

	Razina izvršenja zadatka	Vokabular	Gramatika/razumljivost	Tekst kao cjelina
7-8	Svih pet točaka dobro opisano.	Širok raspon, dobar izbor, odgovara zadatku.	Cijeli tekst razumljiv. Poneka pogreška ne dovodi do nerazumijevanja. Uporaba različitih rečeničnih struktura.	Dobra struktura - pismo. Rečenice i odlomci logično povezani.
5-6	Četiri točke dobro opisane, ili pet dijelom	Dobar raspon i izbor, uglavnom odgovara kontekstu.	Poneka pogreška, no tekst je u cijelosti razumljiv. Više raznih reč. struktura.	Nije podijeljen u odlomke, ali rečenice su logično povezane. Dijelom nalikuju pismu.

	Razina izvršenja zadatka	Vokabular	Gramatika/razumljivost	Tekst kao cjelina
3-4	Tri točke dobro, ili više njih dijelom opisane.	Prihvatljiv raspon i izbor, uglavnom odgovara kontekstu	Više pogrešaka, no tekst je većinom razumljiv. Nekoliko rečeničnih struktura.	Rečenice većinom logično povezane.
1-2	Dvije točke dobro opisane, ili više njih dijelom.	Ograničen raspon i izbor, često nije odgovarajuć.	Mnogo osnovnih pogrešaka, samo dio teksta razumljiv. Ponavljanje malog broja struktura.	Minimalna logička povezanost između rečenica.
0	Ništa napisano ili nešto o jednoj točki. Nečitljivo. Tekst o nekom drugom/za nekog drugog.	Vrlo ograničen i neodgovarajuć vokabular.	Nerazumljiv zbog gramatičkih i/ili pravopisnih pogrešaka. Jedna te ista reč. struktura.	Nema logičke povezanosti između riječi i rečenica.

Kako je vidljivo iz Tablice 2, i kod učenika koji su engleski učili 12 godina najveći mogući broj postignutih bodova bio je 32.

REZULTATI I DISKUSIJA

Pri obradi rezultata korišteni su sljedeći statistički postupci: deskriptivna statistika, t-test, korelacijska analiza i regresijska analiza.

Opisat ćemo postignute rezultate za dva poduzorka, najprije s obzirom na broj postignutih bodova, a zatim ćemo usporediti razlike u uspješnosti s obzirom na spol, intenzitet nastave engleskog jezika (broj sati tjedno), duljinu učenja u godinama, učenje drugog stranog jezika te uporabu Interneta.

Uspješnost u pisanju

Tablice 3a i 3b pokazuju da je najveća uspješnost postignuta u prvom elementu, tj. izvršenju zadatka..

Tablica 3a: Rezultati na testu pisanja (osnovna škola)

	N	M	SD
Izvršenje zadatka	1306	5,39	2,40
Vokabular	1306	4,55	2,22
Gramatika/Razumljivost	1306	4,28	2,19
Tekst	1306	4,01	2,14

Tablica 3b: Rezultati na testu pisanja (srednja škola)

	N	M	SD
Izvršenje zadatka	410	4,40	2,56
Vokabular	410	4,31	2,46
Gramatika/Razumljivost	410	3,97	2,30
Tekst	409	4,24	2,25

Očito je da su naši ispitanici iz oba poduzorka dovoljno ovladali engleskim jezikom da bi mogli riješiti postavljeni komunikacijski zadatak na odgovarajućoj razini (A2 i B1). Čini se da i osnovnoškolci i srednjoškolci relativno dobro vladaju vokabularom. Osnovnoškolcima je najveću teškoću predstavljalo dobro strukturirati tekst: logično poredati i povezati rečenice i koristiti različite tipove rečenica. Srednjoškolcima je, međutim, veću teškoću predstavljalo pisati točno i razumljivo, tj. bez gramatičkih pogrešaka koje utječu na razumljivost. Moguće je objašnjenje to što složenost komunikacijskih zadataka na razini A2 ne zahtijeva upotrebu složenijih gramatičkih struktura, pa su se osnovnoškolci mogli služiti već dobro usvojenim strukturama. S druge strane, srednjoškolci, čini nam se, u svom pisanju nastoje imitirati tekstove iz časopisa na engleskom jeziku, koje oni čitaju u sklopu nastave engleskog jezika. Prilikom pisanja sastavaka pridaju veću pozornost uporabi vokabulara i strukturiranju samoga teksta, pa na taj način zanemare gramatiku.

Sljedeće što smo usporedili bio je uspjeh na testu pisanja u odnosu na uspjeh na ostalim korištenim testovima (tablice 4a i 4b).

Tablica 4a: Rezultati na svim uključenim testovima (osnovna škola)

	N	M	SD	Minimum	Maksimum
Pisanje	1306	18,23	8,45	0	36
Govorenje	190	40,64	9,80	80	48
Čitanje	1254	34,12	8,59	20	46
Slušanje	1408	18,64	2,32	10	20

Tablica 4b: Rezultati na svim uključenim testovima (srednja škola)

	N	M	SD	Minimum	Maksimum
Pisanje	409	16,94	9,05	0	32
Čitanje	656	23,17	13,39	0	46
Slušanje	656	9,21	4,41	0	16
Govorenje	78	36,91	9,82	5	48

Iz gornjih se tablica može zaključiti da je usvojenost vještine pisanja u odnosu na ostale jezične vještine najslabija.

Ovi rezultati nisu iznenađujući kad se uzme u obzir da je pisanje vještina koju učenici najkasnije i najteže usvajaju. U našoj se praksi pisanje još uvijek često koristi kao sredstvo za uvježbavanje ili utvrđivanje gramatike i vokabulara, a nažalost mnogo rjeđe kao cilj. U slučaju kad se doista poučava vještina pisanja, tada je pisanje vezano uz određeni komunikacijski cilj i postaje vrlo složen proces – kako za učenike tako i za nastavnike. To smo nastojali istaći u u uvodnom dijelu ovoga rada.

Odnos uspješnosti u pisanju na engleskom jeziku s drugim varijablama

Spol

U daljnjim smo analizama usporedili rezultate testa pisanja kod ispitanica i ispitanika. Rezultati su prikazani u tablicama 5a i 5b.

Tablica 5a: Značajnost razlika na testu pisanja prema spolu ispitanika (osnovna škola)

	Spol	N	M	SD	t	P
Pisanje	muški	584	16,95	8,72	-4,89	<,05
	ženski	718	19,25	8,04		

Vidimo da su učenice postigle bolje rezultate od učenika.

Tablica 5 b: Značajnost razlika na testu pisanja prema spolu ispitanika (srednja škola)

	Spol	N	M	SD	T	P
Pisanje	muški	169	14,44	9,91	-4,58	<,05
	ženski	238	18,66	7,98		

Učenice srednje škole, baš kao i učenice osnovne škole, postigle su bolje rezultate. Razlika između učenica i učenika i ovdje je statistički značajna.

Kako smo već istakli, pisanje je vrlo složena vještina, tako da na uspješnost u pisanju utječe više čimbenika – motivacija, duljina učenja stranog jezika, ovladanost čitanja s razumijevanjem, poznavanje gramatike, učenje još nekog stranog jezika. Što se tiče motivacije, ona je kod oba poduzorka (učenica osnovne, kao i kod učenica srednje škole) viša nego što je motivacija kod učenika – učenice osnovne škole: $t = -4,56, p < 0,05$; učenice srednje škole: $t = -2,26, p < 0,05$. Trajanje učenja engleskog jezika pokazalo se značajnim kod učenica srednje škole: $t = -2,49, p < 0,05$. Osim toga, učenice srednje škole pokazale su na testu čitanja s razu-

mijevanjem bolje rezultate od svojih muških kolega: $t = -2,47, p < 0,05$. U obje grupe učenica nalazimo da su školske ocjene iz engleskog jezika bolje no što su ocjene učenika - učenice osnovne škole: $t = -7,80, p < 0,05$; učenice srednje škole: $t = -3,48, p < 0,05$. Učenice osnovne škole, kao i učenice srednje škole, u većem broju od svojih muških kolega uče još neki strani jezik – učenice osnovne škole: $t = -2,66, p < 0,05$; učenice srednje škole: $t = -5,05, p < 0,05$.

Intenzitet nastave engleskoga jezika

U sljedećim smo analizama željeli utvrditi efekt intenziteta učenja na uspjeh u testu pisanja. Iz tablica 6a i 6b možemo vidjeti postoje li značajne razlike u uspješnosti na testu pisanja s obzirom na broj sati tjedne nastave engleskog jezika. Zbog nejednakosti grupa ispitanika prema broju tjednih sati (golema većina je imala tri sata tjedno), usporedili smo samo ekstremne grupe, tj. one koji su imali dva ili manje sati i četiri ili više sati engleskog jezika tjedno.

Tablica 6a: Značajnost razlika u rezultatima na testu pisanja s obzirom na intenzitet učenja engleskog (osnovna škola)

	Broj sati tjedno	N	M	SD	t	P
Pisanje	2 i manje	63	23,69	7,16	,86	>,05
	4 i više	26	22,18	8,55		

Nije utvrđena statistički značajna razlika između ispitanika koji uče četiri i više sati tjedno i onih koji uče dva ili manje.

Tablica 6b: Značajnost razlika u rezultatima na testu pisanja s obzirom na intenzitet učenja engleskog (srednja škola)

	Sati učenja eng. tjedno	N	Prikaz ar. sredina preko homogenih substova- Scheffe(Alpha =,05)			F	P
Pisanje	2 sata	88	13,05			21,69	<,05
	4 sata	27			24,85		

U ovom dijelu postoji razlika između učenika osnovne škole i učenika srednje škole, jer kod učenika srednje škole s porastom tjedne satnice značajno raste i uspješnost u pisanju.

Pretpostavljali smo da će intenzitet učenja engleskog jezika (tj. broj sati) utjecati na rezultate. To se dogodilo samo kod učenika srednje škole. Tumačimo to time što je kod učenika osnovne škole akumulirano znanje još uvijek pasivno, dok se kod učenika srednje škole ono aktiviralo. Moguće je i dodatno tumačenje za ovaj rezultat, a to je da učenici u osnovnoj školi vrlo malo pišu sastavke u osnovnoj školi, tako da broj sati tjedno ne utječe na uspjeh na testu pisanja.

Trajanje učenja

Povezanost trajanja učenja (izraženo u godinama) s rezultatom na testu pisanja bio je sljedeći predmet našeg zanimanja. To smo ispitali pomoću koeficijenta korelacije.

Tablica 7a: Rezultati na testu pisanja u odnosu na trajanje učenja engleskog (osnovna škola)

		Pisanje
Trajanje učenja engleskog u godinama	Pearson r N	,18* 1240

* $p < ,05$

Iz tablice 7a vidimo da postoji statistički značajna, ali vrlo niska, pozitivna povezanost između rezultata na testu pisanja i trajanja učenja engleskog.

7b: Rezultati na testu pisanja u odnosu na trajanje učenja engleskog (srednja škola)

		Pisanje
Trajanje učenja engleskog u godinama	Pearson r N	,11* 375

* $p < ,05$

Kao i kod osnovnih škola, kod srednjih škola postoji statistički značajna pozitivna povezanost između rezultata na testu pisanja i trajanja učenja engleskog. Kako je riječ o vrlo slaboj povezanosti, držimo da je od trajanja učenja važnije poučava li se na nastavi doista i vještina pisanja.

Učenje engleskog jezika izvan škole

Vrlo je zanimljivo pitanje postoje li razlike u uspješnosti u testu pisanja s obzirom na učenje engleskog izvan škole. Tablice 8a i 8b pokazuju da su razlike statistički značajne.

Tablica 8a (Osnovna škola):

	Učenje eng. izvan škole	N	M	SD	t	P
Pisanje	ne	1164	18,03	8,41	-5,71	<,05
	da	101	22,43	7,34		

Tablica 8b (Srednja škola):

	Učenje eng. izvan škole	N	M	SD	T	P
Pisanje	ne	363	16,86	8,96	-2,19	<,05
	da	15	22,00	7,18		

Učenici srednje škole koji engleski uče još i izvan škole pokazali su značajno bolje rezultate na testu pisanja. To se podudara s rezultatima dobivenima za osnovnu školu.

I ovaj nas rezultat nije iznenadio, budući da se učenjem izvan škole povećava jezična kompetencija, količina uvježbavanja pisanja, a vjerojatno je riječ i o učenicima koji su motiviraniji za učenje. Također je moguće da je riječ i o učenicima višega socijalnog i ekonomskog statusa, pa je i njegovanje vještina čitanja i pisanja u obiteljima takvih učenika prisutnije.

Učenje drugih stranih jezika

Sljedeće je zanimljivo pitanje postoji li razlika u uspješnosti u pisanju između učenika koji uče samo engleski i onih koji uče još neki strani jezik. Naše će tablice 9a i 9b pokazati da su djeca koja uče još neki strani jezik bolja u pisanju na engleskom jeziku od onih koji uče samo engleski.

Tablica 9a (osnovna škola):

	Učenje drugog str. jezika	N	M	SD	T	P
Pisanje	ne	1003	17,41	8,39	-6,55	<,05
	da	303	20,97	8,06		

Tablica 9b (srednja škola):

	Učenje drugog str. jezika	N	M	SD	t	P
Pisanje	ne	124	11,90	8,41	-8,04	<,05
	da	241	19,28	8,25		

Kod učenika srednje škole, kao i kod učenika osnovne škole, postoji značajna razlika između onih koji uče još jedan strani jezik i onih koji uče samo engleski. Rezultate možemo objasniti time da se učenici koji uče dva strana jezika intenzivnije bave jezikom. Oni često učenju stranih jezika pristupaju analitički, uspoređujući međusobno strane jezike koje uče, kao i te jezike s hrvatskim jezikom. Možemo pretpostaviti da je njihova jezična svjesnost, pa i na razini pisanja, viša od onih koji uče samo jedan strani jezik.

Sljedeće tablice (10a i 10b) donose **rezultate testiranja razlika između grupa u znanju engleskog i motivaciji s obzirom na učenje drugog stranog jezika:**

Tablica 10a (osnovna škola):

	Učenje drugog stranog jezika	N	Prikaz ar. sredina preko homogenih substova – Scheffe(Alpha=,05)			F	P
Pisanje	Ne	1003	17,41			34,03	<,05
	Talijanski	92	20,65				
	Njemački	152	22,94				

Možemo zaključiti da je razlika u uspješnosti u pisanju na engleskom između onih koji uče drugi strani jezik i onih koji ne uče značajna. Vidimo, međutim, da su uspješniji u pisanju oni koji kao drugi strani jezika uče njemački.

Tablica 10b (srednja škola):

	Učenje drugog str. jezika	N	Prikaz ar. sredina preko Homogenih substova-Scheffe (Alpha =,05)			F	P
Pisanje	Ne	124	11,90			27,57	<,05
	Talijanski	62	16,18	16,18			
	Više jezika	22		16,68	16,68		
	Njemački	147			20,95		

Rezultati pokazuju da je vještina pisanja na engleskom jeziku na višoj razini kod učenika srednjih škola koji uče još neki strani jezik. Kao i u slučaju učenika osnovne škole, najbolji su oni koji uče još i njemački.

Objašnjenje za tu pojavu možda se nalazi u činjenici da postoje sličnosti u engleskoj i njemačkoj gramatici, kao i u vokabularu (engleski se, usprkos značajnom utjecaju romanskih jezika, primarno latinskog i francuskog, smatra germanskim jezikom). Bilo bi zanimljivo provesti opsežnije istraživanje koje bi pokazalo u kojoj mjeri učenje njemačkog utječe na uspješno učenje engleskog i obrnuto, a u kolikoj mjeri uzrokuje interferencije.

Uporaba Interneta

Budući da se uporabom Interneta može bitno povećati izloženost engleskom jeziku, zanimalo nas je postoji li povezanost između uporabe Interneta i uspješnosti na testu pisanja.

Tablica 11a: Test razlika u uspješnosti na testu pisanja s obzirom na korištenje Interneta (osnovna škola)

	Korištenje Interneta	N	Prikaz ar. sredina preko homogenih substova – Scheffe (Alpha=,05)			F	P
Pisanje	ne	424	15,13			62,49	<,05
	rijetko	381	18,56				
	često	451	21,21				

Tablica 11b: Test razlika u uspješnosti na testu pisanja s obzirom na korištenje Interneta (srednja škola)

	Korištenje Interneta	N	Prikaz ar. sredina preko homogenih substova- Scheffe(Alpha =,05)			F	P
Pisanje	ne	58	12,84			10,62	<,05
	rijetko	132		16,10			
	često	186		18,68			

Možemo vidjeti da postoje značajne razlike u uspješnosti u pisanju na engleskom jeziku između učenika koji se ne služe Internetom, onih koji se njime ponekad služe, kao i onih koji se Internetom služe često. S povećanjem upotrebe Interneta značajno se povećavala i uspješnost u vještini pisanja. Ovo je vrlo važan rezultat jer upozorava na potencijalnu korisnost upotrebe računala u nastavi engleskog jezika.

Kod učenika srednje škole, što se tiče pisanja, znatno je veća razlika između prve i druge grupe (onih koji se uopće ne služe Internetom i onih koji se njime rijetko koriste), nego između druge i treće (onih koji se Internetom rijetko služe i onih koji se njime služe često). Kod učenika osnovne škole su se te tri grupe jedna od druge podjednako razlikovale.

Ukupni uspjeh iz engleskoga jezika

U našem smo istraživanju željeli saznati i sljedeće: postoje li bitne razlike između grupa učenika s obzirom na rezultate na testu pisanja i školsku ocjenu iz engleskog jezika kao mjeru ukupnog uspjeha u učenju engleskoga jezika.

Tablica 12a: Značajnost razlika u rezultatima na testu pisanja s obzirom na školsku ocjenu iz engleskog jezika (osnovna škola):

	Ocjena iz englesk.	N	Prikaz ar. sredina preko homogenih substova - Scheffe (Alpha = ,05)			F	P
Pisanje	2	227	8,87			378,77	<,05
	3	299		15,02			
	4	326			20,53		
	5	418			24,45		

Kao što se može vidjeti iz tablice 12, utvrđena je statistički značajna razlika između grupa učenika u uspjehu na testu pisanja s obzirom na ocjenu iz engleskog jezika. Sve su se grupe statistički značajno razlikovale u rezultatima na testu pisanja. Ovaj rezultat ne iznenađuje jer je u osmom razredu osnovne škole pisanje jedan od bitnih elemenata pri ocjenjivanju. Lošiji rezultati na testu pisanja mogli su se i očekivati od učenika koji imaju lošije ocjene iz engleskog jezika.

Pisanje kao prediktor uspješnosti u učenju engleskoga jezika

Na kraju, željeli smo ispitati i važnost vještine pisanja kao prediktora ocjene iz engleskog kao mjere ukupne kompetencije. Kao prediktore u ovoj analizi, uz rezultate testa pisanja, uključili smo i rezultate na testovima ostalih jezičnih vještina. Rezultati su prikazani u tablicama 13a i 13b.

Tablica 13a: Uspješnost predviđanja ocjene iz engleskog na temelju rezultata testova za sve četiri vještine (osnovna škola):

N=152	R _c F	Korelacije ocjene i testova	Standardni regresijski koeficijenti
Pisanje	,66 ,43 28,17*	R	Beta
Govorenje		,62*	,38*
Čitanje		,47*	,10
Slušanje		,58*	,25*
			,02

*p<0,5

Standardni regresijski koeficijent od ,38 ukazuje na visok stupanj uspješnosti predviđanja ocjene iz engleskog jezika na temelju vještine pisanja. Pisanje se pojavljuje kao najbolji prediktor ukupnoga uspjeha u učenju engleskoga mjerenoga školskom ocjenom.

Tablica 13b: Uspješnost predviđanja ocjene iz engleskog na temelju rezultata testova iz triju vještina – bez govorenja (srednja škola):

Napomena: Budući da je broj ispitanika koji su testirani i u vještini govorenja bio vrlo malen, u regresijskoj analizi za srednjoškolski uzorak kao prediktore uzeli smo samo tri jezične vještine.

N=54	R ₂ F	Korelacije ocjene i testova	Standardni regresijski koeficijent
Pisanje	,55 ,31 57,54*	R	Beta
Čitanje		,50*	,38*
Slušanje		,31*	,12*
		,39*	,21*

*p<0,5

Možemo vidjeti da se i kod učenika srednjih škola može govoriti o visokom stupnju predviđanja ocjene iz engleskog jezika na temelju vještine pisanja. Kao i kod osnovnih škola, i ovdje se pokazalo da je rezultat testa pisanja najbolji prediktor ocjene iz engleskog jezika.

ZAKLJUČAK

U našem smo istraživanju utvrdili da su hrvatski učenici osnovnih i srednjih škola dostigli stupanj ovladanosti vještinom pisanja na razini A2 (osnovna škola) i B1 (srednja škola). Usvojenost vještine pisanja najslabija je u odnosu na ostale jezične vještine, što smo i očekivali, budući da je pisanje vrlo složeno. Učenice su u našim ispitivanjima postigle bolje rezultate od učenika. Intenzitet učenja engleskog jezika (tj. broj sati učenja u školi) utjecao je na postignuti stupanj uspješnosti na testu pisanja kod učenika srednje škole, ali ne i kod učenika osnovne škole, što prije svega tumačimo nedostatnim pisanjem sastavaka u osnovnoj školi. Trajanje učenja u godinama utjecalo je na uspjeh obiju grupa učenika na testu pisanja, kao što je utjecalo i učenje engleskog izvan škole. I učenje drugih stranih jezika pozitivno utječe na razvoj vještine pisanja, a pokazalo se da učenje njemačkog donosi najbolje rezultate. Uporaba interneta pridonosi razvoju vještine pisanja na engleskom jeziku, što smo i očekivali. Posljednje što smo istraživali bilo je u kojoj mjeri pisanje može biti predikotr uspješnosti u učenju engleskog jezika. Rezultati su pokazali da je ovladanost vještinom pisanja najbitniji element za predviđanje ocjene iz engleskog jezika.

Ovo je istraživanje potvrdilo neke naše pretpostavke temeljene na intuiciji i praktičnom iskustvu. Pokazalo je i neke neočekivane rezultate (utjecaj učenja njemačkog jezika na razvoj vještine pisanja na engleskom jeziku). Otvorila su se i nova pitanja na koja bi trebalo daljnjim istraživanjem pokušati pronaći odgovore. Radi se npr. o pitanju već spomenutog utjecaja učenja njemačkog jezika na engleski, a zanimljivo bi bilo i pomnije istražiti povezanost vještina pisanja i čitanja.

LITERATURA: vidi popis literature u inačici članka na engleskom jeziku.